

А. А. Кацюргіна

*Нав. кір. В. К. Шынкарэнка,
д-р філал. навук, дацэнт*

ЛІТАРАТУРАЗНАЎЧАЕ ЭСЭ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНАЙ КРЫТЫКІ

У сённяшнім поліцэнтрычным свеце з яго актыўнымі інтэграцыйнымі працэсамі, зрухамі культурнай парадэгмы і адначасовай павышанай рэфлексіяй суб'екта асабліва ўзмацняецца роля такой адметнай формы творчага мыслення, як эсэізм. Згодна з гістарычна замацаванай традыцыяй ён выяўляе сябе ў шматлікіх жанравых разнавіднасцях эсэ. У тым ліку – літаратуразнаўчым.

Тэндэнцыя да сутворчасці набліжае сучасную навуку пра літаратуру да рэцэптыўнай. Прычым суб'ектамі рэцэпцыі ў ёй нярэдка становяцца самі даследчыкі, а істотнай асаблівасцю ацэнкі твора з'яўляецца праяўленне ў ёй “асобаснасці”, што ад самага пачатку дапускае адвольнасць выбару кампазіцыі аповеду, некаторую адсутнасць вычарпальнай глыбіні і строгай сістэмнасці аналізу.

Скажам, пры адрознай манеры падачы матэрыялу і мове напісання, але аднолькава прыкметнай метафарычнасці і вобразнасці стылю Л. Галубовіча (“Сыс і кулуары”, 2010) і Ю. Сапажкова (“Меж духом и словом”, 2012) найперш цікавяць постаці і праявы літаратурнага працэсу апошніх дзесяцігоддзяў. Прычым першы з даследчыкаў ужо ў назве кнігі акрэслівае ўласную кропку адліку вышынні і самабытнасці сапраўднага таленту праз зварот да лёсу і творчасці слыннага айчыннага паэта. Ю. Сапажкоў абапіраецца пераважна на вопыт рускіх пісьменнікаў, дэманструючы пры гэтым прыхільнасць да фрактальнасці ацэнак і меркаванняў. Калі праца П. Васючэнкі “Ад тэксту да хранатопу” (2009), якая ўяўляе сабой своеасаблівы сімбіёз бягучай крытыкі і канцэптualaнага літаратуразнаўства, напісана навуковым стылем, то кніга “Вершы” (2007) С. Дубаўца здзіўляе падкрэслена разняволенай і метафарычнай манерай. Змест кнігі А. Разанава “З апокрыфа ў канон” (2010) склалі літаратурна-філасофскія эсэ, а В. Зуёнкі (“Паміж небам і зямлёй”, 2009) – літаратуразнаўчыя эсэ з элементамі лінгвістычнага даследавання. Падкрэсленай фрагментарнасцю валодаюць крытычныя творы Л. Сільновай. Пры ўсёй паэтычнасці змешчаны ў кнізе “Крышталёвы сад” (2007) “Маніфест транслінгвізму” пісьменніцы мэтазгодна аднесці да праграманага літаратуразнаўчага эсэ.

Як бачым, жанр эсэ даволі прадуктыўна сцвярджае сябе ў сучаснай навуцы пра прыгожае пісьменства і яго стваральнікаў, тым самым спрыяючы росту аўтарытэту і доўгачаканаму абнаўленню бягучай крытыкі і акадэмічнага літаратуразнаўства.

Н. В. Корбут

*Научн. рук. Т. Н. Усольцева,
канд. філал. навук, доцэнт*

СИМВОЛИКА ЧИСЕЛ 27 И 5 В ПОВЕСТИ М. Ю. ЛЕРМОНТОВА «ШТОСС»

В повести М. Ю. Лермонтова «Штосс» числа 27 и 5 связаны с образом квартиры, в которой живет Лугин: число 27 – это номер квартиры, а число 5 – это количество комнат.

Число 27 в пифагорейской традиции воспринималось как священное и представляло собой символ Мировой Души [1]. Мистическим корнем числа 27 является число девять. Эзотерический смысл числа девять ассоциировался с идеей полноты и совершенства, заключенной в нем, и был связан с синтезом трех миров [2]. Поэтому именно

в квартире № 27 была возможна встреча Лугина, живущего в мире реальном, старика, приходящего из мира потустороннего, и взаимодействие (игра) этих двух людей. В данной повести число 5 воспринимается как сложение числа 4 и числа 1, что представляет собой символ торжества Духа над материей. В христианской традиции число 5 символизирует принцип движения, искания, динамического равновесия, активности [3]. Число 5 наталкивает читателя на мысль о том, что квартира связана с миром ирреальным, с ним связаны проявления эмоций, желаний, постановка цели игры Лугиным. Его квартира – подчеркнуто замкнутое пространство, отделённое от мира. Интерьер (мебель была расставлена «кругом» стен) свидетельствует не только о замкнутости, но и о бесконечности, цикличности, полноте этого пространства. В цветовой гамме квартиры основным цветом является серый, он воспринимается как символ отгороженности, скрытности. В христианской традиции серый означал телесную смерть и духовное бессмертие.

В повести «Штосс» квартира Лугина – место, где господствует дух. В произведении фантастическое начало как бы отесняется, а затем пронизывает реальный план и становится господствующим.

Литература

1 Пифагорейская теория чисел [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://journal.diastyle.ru/article/27/>. – Дата доступа: 21.04.2014.

2 Эзотерическая символика числа 9 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mar4586.narod.ru/numbers/9.html>. – Дата доступа: 21.04.2014.

3 Эзотерическая символика числа 5 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mar4586.narod.ru/numbers/5.html>. – Дата доступа: 22.04.2014.

К. А. Манько

Навук. кір. В. А. Ляшчынская,

д-р філал. навук, прафесар

СПОСАБЫ ПАЗНАННЯ КОЛЬКАСНАСЦІ, ЦІ ВОБРАЗНЫ СКЛАДНІК КАНЦЭПТУ ‘КОЛЬКАСНАСЦЬ’

Канцэпт як ментальная адзінка рэпрэзентуецца ў мове марфемамі, словамі, словаформамі, фразеалагізмамі, свабоднымі спалучэннямі, граматычнымі катэгорыямі, структурнымі і пазіцыйнымі схемамі сказаў і нават, паводле М. В. Піменавай, «тэкстамі і сукупнасцю тэкстаў» [1, с. 65].

З шматлікіх сродкаў рэалізацыі колькаснага канцэпту намі абраны фразеалагізмы з іх асаблівасцю абазначэння актуальных, штодзённых праяў чалавечага быцця на аснове тыповых вобразных абагульненняў. І менавіта вобразны складнік канцэпту звязаны са спосабам пазнання колькаснасці ўвогуле, у тым ліку і вялікай колькасці.

Аналіз адабраных фразеалагізмаў [2] паказвае, што паняцце вялікай колькасці беларус пазнае праз разнастайныя наіўныя ўяўленні і вобразы. Гэта ёмкасць з яе напаўненнем у вялікай колькасці (як з мяшка; як з рога дастатку; як з рукава; як з рэшата; у кожнай кішэні па жмені; мех з торбай нагаварыць; цэлы воз і інш.), плошча чагосьці вялікага (мора разліўное; на валовай скуры не спішаеш; хоць сцены ў хаце абклейвай) ці адлегласць да далёкага аб’екта (сем вёрст да нябёс і ўсё лесам; да Масквы ракам не пераставіш) і інш. Нярэдка вялікая колькасць вызначаецца праз вобразы ёмкасці ў яе лічбавым абазначэнні (сем карабоў; тры карабы нагаварыць) ці наогул з выкарыстаннем адзінак вымярэння (без меры; не ў меру; канца-краю не відаць;